

Bijlagen

Bijlage 1: Groslijst

Onderstaand staat de opgehaalde groslijst aan maatregelen. Deze lijst is gebaseerd op de interviews en literatuurstudie. In hoofdstuk 3 staan de geselecteerde maatregelen beschreven en de reden voor hun selectie.

De groslijst kent de volgende codering.

Groene maatregelen zijn maatregelen die in deze verkenning zijn onderzocht.

Gele maatregelen zijn maatregelen die deels zijn onderzocht.

Oranje maatregelen zijn nu niet onderzocht, maar in de toekomst mogelijk kansrijk.

Rode maatregelen zijn niet nader onderzocht.

Nr.	Titel	Korte toelichting	Toelichting selectie
Stookverbod			
1	Algeheel stookverbod voor particuliere binnen-en buitenstook	Volledig stookverbod voor alle binnen- en buitenstook.	Ja, breedte van het spectrum vertegenwoordigen
2	Buitenstook verbieden	Algeheel verbod op buitenstook	Benoemd in het algeheel verbod op houtstook.
3	Stookverbod voor alle buitenstook in de bebouwde kom	Binnen de bebouwde kom mag niet buiten worden gestookt (landelijke maatregel)	Niet meegenomen. Ligt dicht bij stookverbod in hoogblootgestelde gebieden.
4	Houtstookverbod hoogblootgestelde gebieden/ binnen milieuzones/ alle nieuwe binnenstedelijke woonwijken	De hoogblootgestelde gebieden zijn gebieden waar veel fijnstof wordt uitgestoten, waardoor de impact op de gezondheid daar het grootst is.	Benoemd in het IBO Luchtkwaliteit.
5	Houtstookvrije zones inrichten analoog aan aardgasvrije wijken	Eén voor één wijken laten stoppen met houtstook.	Vooralsnog niet meegenomen. Wordt nu getest in Helmond.
6	Verbod op houtstook in de bebouwde omgeving	Binnen de bebouwde omgeving mag geen binnen- en buitenstook.	Ligt dicht bij algeheel verbod en bij hoogblootgestelde gebieden.
7	Stookverbod op specifieke tijden	Gedurende bepaalde uren van de dag mag niet gestookt worden, dit geldt zowel voor binnen- als voor buitenstook	Deels al meegenomen in stookbeperking open haarden.
8	Permanent lokaal stookverbod (wijkgericht)	In specifieke wijken mag niet worden gestookt.	Deze maatregel staat opgenomen in het IBO. Vooralsnog niet meegenomen, wordt getest in Helmond.

Nr.	Titel	Korte toelichting	Toelichting selectie
9	Stookalert: Plaatselijk stookverbod afgeven	Indien een stookalert wordt afgegeven, mag niet worden gestookt in de betreffende provincie.	Veel genoemd in interviews.
10	Stookverbod met Stookwijzer	Bij code rood van de Stookwijzer geldt een stookverbod in het betreffende postcodegebied	Valt in dezelfde categorie als stookverbod bij stookalert, maar kent enkele uitvoeringsmoeilijkheden.
11	Stookverbod met zomersmog (uitbreiding stookalert)	Het stookalert wordt uitgebreid, gepreciseerd en richt zich ook op zomersmog. Tevens gekoppeld aan stookverbod.	Deels opgenomen in verkenning maatregel 9.
12	Beperken van de stookduur en/of stookfrequentie open haarden	Maatregel specifiek voor open haarden. Zij mogen een max. aantal uur per dag en/of een maximaal aantal dagen per jaar stoken.	Uit PBL-analyse. Open haarden grootste emittenten.
13	Buitenstook beperken	Buitenstook mag een beperkt aantal uur per dag en/of een beperkt aantal dagen per jaar	Niet handhaafbaar.
14	Stookverbod gericht op 1 stoker (hindersituatie)	Hindergevend stoker krijgt volledig stookverbod gedurende bepaalde tijd.	Niet meegenomen als separate maatregel, kan bij effectievere handhaving op termijn.
15	Stookverbod op vakantieparken/ recreatiesector	Op vakantieparken mag niet binnen en buiten gestookt worden.	Specifieke sector, eerst meer onderzoek nodig naar hinder.
16	Uitfaseren van alle open haarden	Open haarden zijn grootste emittenten van fijnstof.	Niet meegenomen, elders al maatregelen voor open haarden en uitfaseren.
17	Geleidelijk uitfaseren van verouderde toestellen conform schema	Uitfasering Conventioneel- en Verbeterd Rendement-kachels in periode tot 2029.	Uit PBL-rapport, daarnaast genoemd in interviews en ervaring in Duitsland.
18	Verbod op verkoop tweedehands kachels (bijvoorbeeld op Marktplaats)	Tweedehands markt is in Nederland groot en hier worden veel vervuilende toestellen verkocht.	Grote ingreep in vrije handel.
19	Verbod op grote feestvuren	Grote emittent van fijnstof. Betekent einde oudjaarsvuren en paasvuren.	Effect valt niet te kwantificeren. Meer informatie gewenst.
Wet- en regelgeving			
20	Vergunningsplicht op rookgaskanaal	Besluit omgevingsrecht stelt regels over uitbreiding woning. Hier kan een vergunningsplicht/meldingsplicht aan gekoppeld worden voor nieuw rookgaskanaal dat meer dan 50 cm uitsteekt	Levert geen tot zeer beperkte emissiereductie op en betreft zeer beperkt aantal toestellen.

Nr.	Titel	Korte toelichting	Toelichting selectie
21	Verplicht en handhaaf registratie van nieuwe installaties	Introductie centraal registratiesysteem.	Verwerkt in andere maatregelen.
22	Beschouw veranda's, patio's ed. als bouwwerken en handhaaf op Ecodesign bij nieuwe installaties op deze locaties	Buitenstook in permanent geïnstalleerde kachels, tuinhaarden etc. bij patio's en veranda's valt nu buiten Ecodesign en ook niet binnen het Bouwbesluit/ Omgevingswet omdat het niet gaat om ruimteverwarming. Dit, terwijl deze installaties wel degelijk voor hinder kunnen zorgen in de omgeving. Oplossingsrichting: zorg dat patio's en veranda's onder het Bouwbesluit vallen zodat ook dezelfde regels van toepassing zijn voor de toestellen en wijze van installatie.	Eisen zouden nu al toepasbaar moeten zijn.
23	Wijziging Bouwbesluit/Bbl m.b.t. rookgasafvoerkanaal en verdunningsfactor	In huidig Bouwbesluit/Bbl wordt geen rekening gehouden met omwonenden. Aanpassing van het Bouwbesluit/Bbl kan dat verbeteren.	Veel genoemd in interviews, tevens onderdeel Duits systeem.
24	Verbod op open haarden in nieuwbouwwoningen	Aanpassen Bouwbesluit	Aantal open haarden neemt al jaren af; vraag of deze maatregel veel oplevert. Anderzijds wel goed introduceerbaar.
25	Installatie-eisen en certificering van installateurs	Enkel gecertificeerde installateurs mogen een kachel installeren	In interviews genoemd
26	Certificering van schoorsteenvegers	Enkel gecertificeerde schoorsteenvegers mogen de schoorsteen vegen	In interviews genoemd
27	Verplichten van toepassing DE-certificaat bij aanleg en onderhoud van toestellen	Vanuit RES-richtlijn DE-erkenning benodigd. Dit is zwaardere wettelijke verplichting.	In interviews genoemd.
28	Meer controle op schoorsteenvegers (bescherm beroep maken of eisen aan schoorsteenvegen stellen, kijk naar Duitsland)	Het herdefiniëren van de rol van schoorsteenvegers en het stellen van kwaliteitseisen daaraan, als onderdeel van een nieuwe rol. Door het vak van schoorsteenvegers een beschermd beroep te maken kunnen deze (middels toekomstige regelgeving verankerd) een meer strategische rol spelen in het onderhoud, advisering en monitoring van stokers, hun	Uit Duitse systeem.

Nr.	Titel	Korte toelichting	Toelichting selectie
		toestellen, installaties, houtvoorraad en stookgedrag.	
29	Controle goede werking na wijzigingen kachel	Door gecertificeerde installateur of andere rol schoorsteenveger, nader in te vullen.	Exacte invulling onduidelijk, onduidelijk wat toegevoegde waarde is t.o.v. reeds onderzochte maatregelen.
30	Verplicht vegen jaarlijks	Controle toestel, rookgasafvoer, brandstof, stookgedrag; officiële rol schoorsteenveger als in Duitsland/ keurmeester van kachel en rookkanaal. Analoog aan APK.	Verwerkt in SCIOS-variant bij certificering schoorsteenvegers.
31	Aanvullende emissie-eisen (bijvoorbeeld roet)	Maximum aan emissies kachels	Zit deels verwerkt in uitfasering oudere toestellen
32	Aanvullende concentratie-eisen (immissie-eisen)		Beperkte mogelijkheden lokale overheden i.v.m. fijnstof uit bronnen elders.
33	Aanscherpen emissie-eisen (Ecodesign)	Aanscherpen van de Europese Ecodesign-norm voor houtkachels op het niveau dat haalbaar is met toepassing van een elektrostatisch filter	Genoemd in IBO en PBL, echter reeds opgenomen in Uitvoeringsagenda, daarmee niet aanvullend.
34	Keuring, meting, inspectie-eisen voor de goede werking van het verbrandingssysteem, toestel, schoorsteen en houtopslag, per 2 of 5 jaar.	Afgifte certificaat door erkende installateur (registratie in landelijk systeem)	Verwerkt in SCIOS-variant certificering, overlapt met maatregel 30.
35	Technische eisen stellen aan kachels (Filters, capaciteit, rendement, trekbe grenzers, verhogen schoorsteen)		Middels Ecodesign worden reeds technische eisen gesteld, deels ook onderzocht in andere maatregelen.
36	Filters verplicht stellen		Subsidie filters reeds onderzocht, daarom nu buiten beschouwing.
37	Sensoren voor monitoring van de uitstoot ontwikkelen en verplicht stellen als onderdeel van vergunning	Combinatie van sensoren voor uitstootmonitoring en vergunningseis voor rookgasafvoer	Lijkt een relatief dure maatregel, t.o.v. andere opties. Zou als onderdeel uitfasering oudere toestellen kunnen. Vooral nog buiten beschouwing.
38	Milieuzones model (geen of alleen schonere kachels binnenstedelijk vanaf 2025/2030 o.i.d.)	Snel te introduceren voor nieuwe toestellen (alleen Ecodesign is vanaf 2022 te koop), voor bestaande toestellen moet pad van uitfasering worden afgesproken. Variatie op	Komt naar voren uit interviews, geeft een ander werkingsmechanisme

Nr.	Titel	Korte toelichting	Toelichting selectie
		maatregel uitfasering oudere toestellen.	
39	SLA maatregelen landelijk laten gelden	Het uitrollen van de SLA maatregelen na de pilot (indien succesvol). Dit betreft voorlichting, pilot met subsidie op filter, pilot met slooppremie, houtstookvrije wijk. Betreft invoering landelijke regelgeving	Eerst pilots afwachten.
40	Aanpassing van het Omgevingsplan/Bestemmingsplan, waarbij het verboden wordt om een houtkachel als primaire verwarming in een woning te hebben		Onduidelijk waarom dan niet ook sfeerverwarming zou moeten worden verboden.
41	Stedenbouwkundig of beeldkwaliteitsplan inzetten als onderdeel van het Omgevingsplan, van een privaatrechtelijke overeenkomst of van de welstandsnota	Daarmee houtstook onaantrekkelijk maken.	Onduidelijk wat dit precies oplevert t.o.v. onderzochte maatregelen.
42	Ernstige hinder door houtstook strafbaar stellen	Vergt wetswijziging	In BW zijn reeds maatregelen opgenomen over hinder.
43	Handhaafbare eisen stellen aan maximale geurconcentratie van houtrook	Betreft in feite doorontwikkeling STAB-methodiek.	Er ligt weinig onderzoek naar geur, eerst meer onderzoek benodigd voordat eisen gesteld kunnen worden.
Voorlichting			
44	Landelijke voorlichtingscampagne	Campagne bedoeld ter bewustwording van schadelijke effecten houtstook.	Ja, als individuele maatregel. Veel genoemd in interviews.
45	Voorlichtingscampagne voor stokers	Inclusief afvalhout; uitleg wat slecht stoken doet voor omgeving & hoe moet het wel?	Ja, als variant op maatregel 44.
46	Voorlichting verbranden tuinafvalhout	Enkel gericht op afvalhout	Te beperkt.
47	Publieke campagne stookalert (ook voor omwonenden die kunnen klagen)	Uitbreiding bekendheid stookalert.	Onderdeel onderzochte maatregel verbod bij stookalert.
48	Stookalert/-wijzer ontwikkelen naar app, met pushberichten als stookalert geldt		Ja, veel genoemd in interviews. In samenhang met stookverbod bij stookalert
49	Stookwijzer uitbreiden met info over aantal klachten per regio, zodat stoker feedback krijgt	Gedachte is dat stoker op basis van aantal klachten gedrag aanpast.	Optioneel in de toekomst, verwacht effect laag.

Nr.	Titel	Korte toelichting	Toelichting selectie
50	Stookalert via weerberichten verspreiden	Vergroten bekendheid stookalert.	Kan als onderdeel maatregel verbod bij stookalert.
51	Stooktrainingen landelijk gaan organiseren	Haarden- en kachelbranche organiseert reeds trainingen. Dit zou dan meer structureel georganiseerd worden.	Er worden reeds stooktrainingen georganiseerd, toegevoegde waarde meer trainingen onduidelijk. Wel stookcoaches meegenomen bij maatregel stoken goed gedroogd hout.
52	E-learning + andere opleidingsvormen voor vakkennis bouwinspectie en toezichthouders	Als onderdeel van verbeterde toolkit voor toezichthouders.	Opleiding meegenomen bij maatregel verbeterde handhaving.
53	Richt centraal meldpunt in voor houtstook voor voorlichting, afhandeling van klachten etc. (nu gemeenten, GGD, Longfonds, st Houtrookvrij etc.)	Er zijn nu verschillende meldpunten voor klachten. Centralisering geeft beter overzicht daadwerkelijke hinder.	Vraag wat dit oplevert voor emissiereductie, klachten landen nu in de praktijk ook bij gemeente.
54	Monitoring luchtkwaliteit binnenshuis bij stokers om bewustwording te vergroten		Vraag wat dit oplevert.
55	Probeer synergie te vinden tussen goed stoken en brandveiligheid (verzekeringsmaatschappij, brandweer)	Pilot van Univé om bewustwording te vergroten, gericht op eigenaren met rieten dak en houtkachel.	Verzekeraars stellen reeds eisen aan brandveiligheid en onderhoud toestel & schoorsteen.
56	Stimuleer burgerparticipatie om buitenstook sterker te ontmoedigen	Door gesprekken en voorlichting uit de buurt.	Niet meegenomen in verkenning, verwacht effect laag.
Financiële prikkels			
62	Sloopsubsidie (kachels, rookkanalen, vervanging)		Benoemd als onderdeel pakket.
63	Leasekachels	Particulier is geen eigenaar van de kachel maar heeft deze in gebruik. Kachel blijft in bezit van de verkoper/producent, waardoor particulier niet verantwoordelijk is voor het voldoen aan de nieuwste eisen, schone kachel, etc. Biedt ook mogelijkheden voor het in kaart brengen van kachelpark en bijv. periodiek onderhoud te reguleren	Onduidelijk of dit aantrekkelijk genoeg is om op in te springen. Kan een marktmethodiek worden voor uitfasering oude toestellen. Daarom niet nodig om te verkennen.
64	Stimuleringsregeling elektrische of gas BBQ, elektrische kachels etc.	Bedoeld om houtkachels en houtskool-barbecues uit te faseren.	Emissies te beperkt om nu mee te nemen.
65	subsidie op filters/katalysatoren	Een subsidie om een filter te plaatsen in de schoorsteen. Exacte filter is maatwerk	Onderdeel IBO Luchtkwaliteit.

Nr.	Titel	Korte toelichting	Toelichting selectie
66	Inruilpremie	subsidie bij vervanging oud door nieuw toestel (mits aan verschillende voorwaarden wordt voldaan)	Optioneel meegenomen in verschillende maatregelpakketten
67	Accijns op houtkachels	Prijsverhogende werking op houtkachels.	Zou gezien prijzen een forse verhoging moeten zijn om effect te hebben op verkoop.
68	Extra accijns heffen op vervuulende stooktoestellen (buitestook, green egg, smokers)	Prijsverhogende werking op aankoop vervuulende toestellen. Naar analogie van het roken.	Zou gezien prijzen een forse verhoging moeten zijn voor gedragseffect.
69	Installeer emissiemeter in de schoorsteen en belast de uitstoot		Complex om in te voeren.
Handhaving			
70	Capacity building bij gemeenten	Vergroting kennis handhaving houtstook bij gemeenten, middels Routewijzer en andere instrumenten	Onderdeel maatregel effectievere handhaving.
71	Extra handhaver financieren vanuit Rijk voor bestrijding hinder houtstook		Onderdeel maatregel effectievere handhaving
72	Handhavingmethode verbeteren (ontwikkeling handhavingprotocollen)	Op landelijk niveau te ontwikkelen en te verspreiden.	Onderdeel maatregel effectievere handhaving.
73	Gebruik warmtemeter/ infraroodcamera als middel voor handhaving bij stookverbod		Te gedetailleerd om hier verder uit te werken. Kan als onderdeel effectievere handhaving wel ontwikkeld worden.
74	Opschalen handhaving bij hinder	Vaker handhaven bij specifieke hindergevers	Onderdeel maatregel effectievere handhaving.
75	Handhaven op verkoop van alléén Ecodesign vanaf 2022 (geen andere nieuwe toestellen als tweedehands verkopen)	Handhaving op het tweedehands circuit	Zou in feite nu al moeten gebeuren, daarmee geen aanvullende maatregel.
76	Handhaving op houtvoorraad: meting vochtigheid	Handhaver bezoekt stoker voor handhaving houtvoorraad	Deels al gedekt door maatregelen voorlichting houtvoorraad en Duitse systeem.
Overig			
77	Duitse systeem (1.BImSchV)	Emissie-eisen aan particuliere installaties, uitfaseren verouderde kachels, verplichting voor tweejaarlijkse controle door schoorsteenveger, bevoegdheid schoorsteenveger (controleert installatie, handhaver, bevoegd om schoorsteen te verzegelen)	Toegezegd in Uitvoeringsagenda SLA.
78	Onderzoek naar gezondheidseffecten en relatie	Meer kennis is nog benodigd.	Niet nader onderzocht, want niet

Nr.	Titel	Korte toelichting	Toelichting selectie
	stookgedrag - gezondheid voor betere handhaving		emissiebepkend. Wel nuttig voor monitoring maatregelen.
79	Betere monitoring/ praktijkonderzoek	Bedoeld om meer precies beeld te krijgen van de impact van houtstook op emissies, gezondheidsklachten	Niet nader onderzocht, niet emissiebepkend. Wel nuttig voor monitoring maatregelen.
80	Doorontwikkelen meetmethodiek	Vervolg op TNO/IRAS-onderzoek, bedoeld om handhavingmethode te ontwikkelen.	Onderdeel maatregel effectievere handhaving.
81	Meldingen/ registratie van alle houtkachels of rookgaskanaal		Onderdeel diverse maatregelen
82	Gedragsonderzoek stokers uitvoeren om te beoordelen op effectieve aanpak	Onderzoek bij stokers om te bezien welke aanpak wel en niet effectief is.	Niet nader onderzocht, want niet emissiebepkend. Wel nuttig voor monitoring maatregelen.
83	Vrijwillig sterrensysteem	Analoog aan Franse Flamme Verte. Vrijwillig systeem, beste kachels krijgen vijf sterren en worden daarmee aantrekkelijker voor de klant.	Niet opgenomen, omdat Ecodesign reeds wordt geïntroduceerd. Bovendien vrijwillig systeem overlaten aan de markt.
84	Het alleen stoken van droog hout	Voornamelijk via voorlichting	Onderdeel van PBL-rapportage. Opgenomen in lijst maatregelen.
85	Onderzoeksresultaten ontsluiten op centraal punt		Niet nader onderzocht, want niet emissiebepkend. Wel nuttig voor monitoring maatregelen.
86	Aard en omvang gezondheidseffecten bronnen inzichtelijk maken	Onderzoek, bedoeld om inzicht te creëren om op te acteren	Niet nader onderzocht, want niet emissiebepkend. Wel nuttig voor monitoring maatregelen.
87	NTA technische eisen brandstof	Norm stellen aan de brandstof	Vooralsnog brandstof gedekt door de andere maatregelen.
88	Kwaliteitshandboek opstellen over houtstook samen met bewoners. NB: dit zijn geen afdwingbare afspraken.	Gemeente Helmond werkt hieraan. Maatregel bedoeld voor nieuwbouwwijken.	Uitkomsten pilot afwachten.
89	Privaatrechtelijke overeenkomst sluiten met nieuwe woningeigenaren over niet buiten stoken	Betreft nieuwbouwwijk, Helmond probeert dit	Uitkomsten pilot afwachten.
90	Aanpak Vlaamse Maatschappij	Pakket maatregelen rondom stookalert, stookadvies, voorlichting.	De verschillende onderdelen zijn onderzocht in de verschillende maatregelen.

Bijlage 2: Samenstelling begeleidingscommissie en adviesgroepen

Begeleidingscommissie

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Rijkswaterstaat Leefomgeving
RIVM
Provincie Utrecht
Gemeente Rotterdam

Adviesgroep 1: Partners van het Schone Lucht Akkoord

Gemeente Utrecht
GGD Utrecht
Gemeente Maastricht

Adviesgroep 2: Maatschappelijke groeperingen en kennisinstellingen

Stichting Houtrookvrij
Longfonds
Nederlandse Haarden- en Kachelbranche
TNO

Bijlage 3: Lijst geïnterviewden

Algemene Schoorsteenvegers Patroons Bond
Gemeente Helmond
GGD Groningen
Longfonds
Milieu Centraal
Nederlandse Haarden- en Kachelbranche
Omgevingsdienst IJmond, regio Nijmegen, regio Utrecht, Zuid-Holland-Zuid
RIVM
RWS Leefomgeving
Stichting Houtrookvrij
TFZ Bayern
TNO
Vlaamse Milieumaatschappij
Woonbond (schriftelijke inbreng)

Bijlage 4: Bronnenlijst

Rapporten

- Bossche, P. Van den, et al, *Technisch onderzoek Vlaamse regelgeving houtstook*, maart 2021.
- Buro Blauw, *(Kosten)effectiviteit en toepasbaarheid maatregelen particuliere houtstook*, april 2021.
- ECN, *Mogelijkheden voor emissiereductie bij houtkachels*, ECN-N—17-006, 2017.
- Feringa, E. et al., *STAB Kennisdocument 2019: Gezondheids- en hindereffecten door houtkachels van particulieren*, september 2019.
- Graz University of Technology, *Survey on the present state of particle precipitation devices for residential biomass combustion with a nominal capacity up to 50 kW*, IEA bioenergy task 32 report, BIOS bioenergysysteme, 2011.
- *Green Deal Huishoudelijke Houtverwarming*, oktober 2018.
- *Interdepartementaal Beleidsonderzoek Luchtkwaliteit*, mei 2019.
- Janssens, G., K. Custers, D. Huybrechts, *Best beschikbare technieken (BBT) voor huishoudelijke houtverwarming*, VITO, mei 2020.
- *Kamerbrief Voortgang aanbevelingen op het rapport van de Onderzoeksraad voor Veiligheid over koolmonoxide*, 19 december 2016.
- Koppejan, J. en F. de Bree, *Kennisdocument houtstook in Nederland*, september 2018.
- Loo, S. van, J. Koppejan, *The Handbook of Biomass Combustion and Cofiring*, Earthscan, 2007.
- Middelkoop, M. van, en R. Segers, *Houtverbruik huishoudens WOON-onderzoek 2018*, oktober 2019.
- Ministerie van BZK, *Handboek Overheidstarieven*, 2020.
- Motivaction in opdracht van Milieu Centraal, *Hout stoken: lust of last*, juli 2015.
- *Nota van Toelichting, Algemene Wet Erkenning EU-beroepskwalificaties*.
- Oomen, K. en A. Kamphuis, *Houtstook in Nederland, Onderzoek naar maatschappelijke discussie over houtstook in Nederland*, Motivaction in opdracht van de provincie Utrecht, september 2019.
- Plomp, A.J., A.J.H. Visschedijk, R. Dröge, *Berekening kachelopties 2019-2020*, 2020, rapport TNO-2020-N001.
- Putte, B. van den, *Gedragsverandering via campagnes 2.0: Aanvullende inzichten uit de wetenschappelijke literatuur*, 2015.
- *Raamwerk voor uitvoering van subsidies*, Handleiding per 2020.
- Renes, R.J., en B. van der Putte, *Gedragsverandering via campagnes*, mei 2011
- *Richtlijn (EU) 2018/2001 van het Europees Parlement en de Raad van 11 december 2018 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen (herschikking)*.
- RIVM, *GCN concentratiekaarten*, versie 2021, zichtjaar 2020.
- *Schone Lucht Akkoord*, januari 2020.
- Segers, R., *Houtverbruik Huishoudens WoON onderzoek 2012*, CBS Webartikel, 20-12-2013
- Smeets, W. et al. *Kosten en effecten van opties voor nationaal luchtbeleid*, Den Haag, PBL, 2019.
- TFZ Straubing, *Nutzer- und Brennstoffeinflüsse auf Feinstaubemissionen aus Kleinf Feuerungsanlagen*, TFZ Bericht 36, 2014.
- Tytgat, T., Walpot, G., Cools, J., Lenaerts, S. *Literature review of emissions of modern wood combustion devices and emissions reducing technologies, under real – life conditions*, 2018.
- *Uitvoeringsagenda Schone Lucht Akkoord 2021-2023*, maart 2021.
- Veldeman, N., W. Gruyters, F. Deutsch, K. De Brouwere, K. Couderé, A. Gommers, L. Wittebolle, *Onderzoek naar de haalbaarheid en potentieel van de uifasering van oude, vervuilende houtkachels en open haarden*, uitgevoerd in opdracht van het Vlaams Planbureau voor Omgeving, 2020.
- *Verordening (EU) 2015/1185 van de Commissie van 24 april 2015 tot uitvoering van Richtlijn 2009/125/EG van het Europees Parlement en de Raad wat eisen inzake ecologisch ontwerp betreft voor toestellen voor lokale ruimteverwarming die vaste brandstoffen gebruiken*.
- Visschedijk, A., en R. Dröge, *Aanpassing TNO houtkachemodel aan de WoON 2018. houtverbranding enquêteresultaten en prognoses van emissies van huishoudelijke houtkachels tot 2030*, november 2020.
- Visschedijk, A. *Uitsplitsing naar type kachel voor het jaar 2020, op basis van het kachelmodel*, november 2021.

Websites

- [Definitieve emissiecijfers over 2019 bekend | RIVM](#)
- <http://www.emissieregistratie.nl/erpubliek/erpub/condensable.aspx>
- [Condenseerbaar fijnstof uit houtkachels \(emissieregistratie.nl\)](#)
- [Technische bouwregels voor houtkachels - Informatiepunt Leefomgeving \(iplo.nl\)](#)
- [Meer toezicht in de bouw via de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen \(Wkb\) | Bouwregelgeving | Rijksoverheid.nl](#)
- [Wet kwaliteitsborging voor het bouwen \(Wkb\) - Informatiepunt Leefomgeving \(iplo.nl\)](#)
- [Keuringsverplichtingen voor kleine en middelgrote stookinstallaties op standaard brandstoffen - Informatiepunt Leefomgeving \(iplo.nl\).](#)
- [Regels voor houtstook vanuit woningen - Informatiepunt Leefomgeving \(iplo.nl\)](#)
- [wetten.nl - Regeling - Gemeentewet - BWBR0005416 \(overheid.nl\).](#)
- [Stookalert | RIVM](#)
- [Stookwijzer - Vuurtje stoken? Check de Stookwijzer app voor advies](#)
- [Stookavonden - BeterStoken.nl](#)
- <https://www.schoneluchtakkoord.nl/actueel/nieuws-schone-lucht-akkoord/houtstook/helmond-bekijkt-mogelijkheden-houtstookarm/>
- [1.BImSchV - Erste Verordnung zur Durchführung des Bundes-Immissionsschutzgesetzes *\) \(gesetze-im-internet.de\)](#)
- <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/70072ned/table?searchKeywords=stedelijkheid>
- [Product - Minder uitstoot van houtstook, subsidie aanvragen - Online loket \(utrecht.nl\)](#)
- [Subsidie verminderen overlast houtkachel - Subsidies - Diensten - Gemeente Nijmegen](#)
- [Houtstook | Gemeente Utrecht](#)
- [Wat loop je nou te stoken?! | Rotterdam.nl](#)
- [Samenwerking Houtrookonderzoek | RIVM.](#)
- [CBS Statline, woningen en hoofdverwarmingsinstallaties, 2021](#)
- [CBS Statline, Regionale kerncijfers Nederland](#)
- <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/82900NED/table?fromstatweb>
- <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/83913NED/table>
- [Generic name of profession - Chimney sweep \(europa.eu\).](#)
- [Generic name of profession - Stovemaker/Stove fitter \(europa.eu\)](#)
- [Schoorsteenvegen: al vanaf € 4,95 per maand | Univé \(unive.nl\).](#)
- [To Cut Air Pollution, Krakow Targets Coal and Wood – Bloomberg](#)
- [Santiago Respira – MMA](#)
- [Effecten van het Schone Lucht Akkoord op gezondheid in Nederland | RIVM](#)
- [Aanpak houtrookoverlast en de Omgevingswet - Schone lucht akkoord](#)
- [Participatie in de Omgevingswet - Informatiepunt Leefomgeving \(iplo.nl\)](#)
- [Ordinances and Regulations for Wood-Burning Appliances | US EPA](#)
- [Voorlichtingsmateriaal houtstook 2021/2022 - Informatiepunt Leefomgeving \(iplo.nl\)](#)
- [https://cert.hki-online.de/geraete.](https://cert.hki-online.de/geraete)
- [Biomassa - Hernieuwbare energie in Nederland 2019 | CBS](#)
- <https://www.houtrookfilter.nl/waarom-een-houtrookfilter/>
- [Routewijzer houtstook en overlast - Schone lucht akkoord.](#)
- <http://iir-de-2020.wikidot.com/1a4bi>
- [Rapport over het onderzoek naar de Zwitserse houtstookmethode | Rapport | Rijksoverheid.nl](#)

